

ਮੁਖਵਾਕ ਨੰਬਰ ੧੮੧

[ਆਦਿ ਅੰਗ ੮੨੭]

**ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਤੁਮ੍ ਸਮਰਥਾ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ॥ ਢਾਕਨ ਢਾਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਮੇਰੇ
ਮੋਹਿ ਅਪਰਾਧੀ ਸਰਨ ਚਰਨ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜੋ ਜੋ ਕੀਨੋ ਸੋ ਤੁਮ੍ ਜਾਨਿਓ ਪੇਖਿਓ ਠਉਰ ਨਾਹੀ
ਕਛੁ ਢੀਠ ਮੁਕਰਨ ॥ ਬਡ ਪਰਤਾਪੁ ਸੁਨਿਓ ਪ੍ਰਭ ਤੁਮ੍ਰੋ ਕੋਟਿ ਆਘਾ ਤੇਰੋ ਨਾਮ ਹਰਨ ॥੧॥ ਹਮਰੋ
ਸਹਾਉ ਸਦਾ ਸਦ ਭੂਲਨ ਤੁਮ੍ਰੋ ਬਿਰਦੁ ਪਤਿਤ ਉਧਰਨ ॥ ਕਰੁਣਾ ਮੈ ਕਿਰਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ
ਜੀਵਨ ਪਦ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ॥੨॥੨॥੧੧੮॥**

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ।

ਤੁਮ੍ ਸਮਰਥਾ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ॥

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੁਮ੍=ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕਾਰਨ ਕਰਨ=ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰਥਾ=ਸਮਰਥਾਵਾਨ ਹੋ ਸਰਵ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੋ।

ਯਥਾ— ੧. ਸਲੋਕ ॥ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ ॥

[ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੭੬]

੨. ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਹੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਕਾਰਣੁ ਕਰਤੇ ਵਸਿ ਹੈ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਖੀ ਧਾਰਿ ॥

[ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੩੫੩]

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਭੀ ਕਾਰਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਣ ਕਰਤੇ ਦੇ ਵਸ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਯਥਾ— ਕਬੀਰ ਕਾਰਨੁ ਸੋ ਭਇਓ ਜੋ ਕੀਨੋ ਕਰਤਾਰਿ ॥

ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਦੂਸਰੁ ਕੋ ਨਹੀ ਏਕੈ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ॥੧੩੩॥ [ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਅੰਗ ੧੩੭੧]

ਇਸ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸੰਤ ਜਨੋ! ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਣ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਸੰਤਹੁ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

[ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੨੬]

੨. ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨੋ ਸਭ ਬਿਧਿ ਏਕੈ ਹਾਥ ॥

ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਲਾਵਹੁ ਤਿਤੁ ਤਿਤੁ ਲਗਹਿ ਨਾਨਕ ਜੰਤ ਅਨਾਥ ॥

[ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੫੭]

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅਨੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 'ਚੋਂ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਇਥੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਐਸਾ ਸਰਵ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਰੂਪ ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕਾਰਜ ਰੂਪ

ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਵਿਦਾਂਤ ਮਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਨਮਿਤ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਨ। ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਰ ਕਾਰਜ ਦਾ ਜਨਮ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਛੋਟਾ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਤਾਂ ਛੋਟਾ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਵੱਡਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਗਿਆਨ ਵਾ—ਮਾਇਆ ਰੂਪ ਕਾਰਨ ਭੀ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਕਰਤੇ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਪਦਾਰਥ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਪਰ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਜ ਦੀ ਇਸਥਿਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਨ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਘੜੇ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਘੜੇ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਬਿਨਾਂ ਘੜੇ ਦੀ ਇਸਥਿਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਜਿਸਦਾ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਪਰੰਤੂ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਸਿਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਕਾਰਜ ਨਾ ਬਿਗੜੇ, ਸੋ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਨ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੜੇ ਦੇ ਘੁਮਿਆਰ, ਡੰਡਾ, ਚੱਕਰ ਆਦਿ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਘੜੇ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਘੜੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਾਵ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿ ਕੇ ਘੜੇ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਤਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੁਮਿਆਰ ਡੰਡਾ, ਚੱਕਰ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਘੜਾ ਬਿਗੜਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਰੀਤ ਨਾਲ ਉਪਾਦਾਨ ਅਤੇ ਨਿਮਿਤ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਅਤੇ ਨਿਮਿਤ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਈਸ਼ਵਰ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਹੀ ਮਕੜੀ ਜਾਲੇ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਅਤੇ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇ ਕਿ ਮਕੜੀ ਦਾ ਜੜ੍ਹ ਸਰੀਰ ਜਾਲੇ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਮਕੜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਚੇਤਨ ਭਾਗ ਸੋ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਅਤੇ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਨ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਸਦਾ ਉੱਤਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਕੜੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਸਰੀਰ ਜੜ੍ਹ ਮਾਇਆ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਭਾਗ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤ ਨਾਲ ਇਕ ਹੀ ਈਸ਼ਵਰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਅਤੇ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਕੜੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਆਪ ਹੀ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਅਤੇ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਢਾਕਨ ਢਾਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਮੇਰੇ ਮੋਹਿ ਅਪਰਾਧੀ ਸਰਨ ਚਰਨ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਅਥਵਾ :—ਗੁਰ=ਪੂਜਨੀਕ ਗੋਬਿੰਦ ਮੈਂ ਅਪਰਾਧੀ=ਦੋਸ਼ੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਸਰਨ=ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਢਾਕਨ=ਪਰਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਪਤ ਢੱਕ ਲਓ।

ਯਥਾ— ੧. ਪ੍ਰੇਮ ਪਟੋਲਾ ਤੈ ਸਹਿ ਦਿਤਾ ਢਕਣ ਕੁ ਪਤਿ ਮੇਰੀ ॥

ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਸਾਈ ਮੈਡਾ ਨਾਨਕ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ ॥੧॥

[ਵਾਰ ਗੁਜਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੫੨੦]

੨. ਨਿਰਗੁਣੁ ਰਾਖਿ ਲੀਆ ਸੰਤਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਢਾਕਿ ਲੀਆ ਮੋਹਿ ਪਾਪੀ ਪੜਦਾ ॥

ਢਾਕਨਹਾਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹਮਾਰੇ ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨ ਸੁਖਦਾਤੇ ॥

ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਬਿਗਤ ਸੁਆਮੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ॥ [ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੧੧੭]

੩. ਪਤਿ ਰਾਖੀ ਗੁਰਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤਜਿ ਪਰਪੰਚ ਮੋਹ ਬਿਕਾਰ ॥

[ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੫੮]

ਮੁਖਵਾਕ ਦੀ ਤੁਕ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰੂਪ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਢਕਣ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਆਪ ਸਦਾ ਹੀ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਢਕਣ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਸੋ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਰੱਬੀ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਜੇ ਸੁਭਾਅ ਮਿਲੇ। ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਜੇ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਭੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਿਭਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸੰਸਾਰੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਭਾਅ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਰਾ ਨਾਲੋਂ ਭਰਾ ਸੁਭਾਅ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਤੋੜ-ਵਿਛੋੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਕਾਰਨ ਸੁਭਾਅ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਇੱਕ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਦੋ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਬਲਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਲ, ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਮਨਮੁਖ ਨਾਲ ਸੁਭਾਅ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਰਗਾ ਜੀਵ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਰਗਾ ਜੀਵ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲੱਭਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਖੁਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਸਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਔਰ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣ ਦੇਖ ਕੇ ਭੀ ਪੜਦੇ ਢਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ, ਉਹ ਭੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ

ਸਾਖੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ—ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰੰਗ ਚੜਿਆ ਹੀ ਸੀ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਹਰ ਪਲ, ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜਦੋਂ ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਸਮੇਤ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ, ਪਰਿਵਾਰ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਕੀਤਾ। ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਗਈ ਕਿ ਮਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਧ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਐਸਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇਆ, ਜੈਸੇ ਗੰਗਾ ਦਾ ਨੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭਇਆ ਜੈਸਾ ਗੰਗਾ ਨੀਰੁ ॥**

ਪਾਛੇ ਲਾਗੋ ਹਰਿ ਫਿਰੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ॥੫੫॥

[ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੩੬੭]

ਸੋ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੋਰ ਆ ਵੜਿਆ। ਉਸ ਚੋਰ ਦੇ ਚੋਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਮੇਂ ਐਸੇ ਸਨ ਕਿ ਚੋਰ ਦੇ ਲਈ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਟੰਗਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੀ। ਜਾਨ ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਹੈ, ਚੋਰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਤਨੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਦੌੜਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਇਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਕਿ ਚੋਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵੀ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਪਕੜਨਾ ਹੈ, ਨੌਜਵਾਨ ਗੱਭਰੂ ਚੋਰ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾ ਕੇ ਦੌੜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਮਦਦ ਲਈ ਸਿਪਾਹੀ ਆ ਗਏ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਚੋਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲਈ ਮੂੰਹਰੋਂ ਰਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਹੁਣ ਰਾਤ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਦੀ ਭੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਰੋਂ ਦੇ ਤੇਲ ਦੇ ਦੀਵੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਾਨਣੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਜਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਸੋ, ਚੋਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਭੀ ਬਚਣ ਦਾ ਹੀਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਇਕੋ ਹੀ ਉਪਾਅ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨੱਠ ਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਆ ਵੜਿਆ। ਇੱਕੜ-ਦੁਕੜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਿਗਾਹ ਭੀ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਚੋਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਹੋਣਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ। ਇਤਨੇ

ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਚੋਰ ਨੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਾਸਤਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਲੋਕੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਨੋ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਭਗਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਚੋਰ ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚਾਓ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀ ਚੋਰ ਤਾਂ ਦੌੜ ਗਏ ਹਨ ਔਰ ਮੈਂ ਫਸ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਦਇਆ ਆਈ। ਉਸ ਦੀਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਇੱਕ ਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਚਾਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਪੈ ਜਾ। ਸੌਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁਰਾੜੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਈਂ, ਬਾਕੀ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝ ਲਵਾਂਗਾ। ਅਚਾਨਕ ਕਮਾਲੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਵਟ ਲੈ ਕੇ ਬਾਂਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਪਈ ਸੀ। ਜਿਸਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕੌਣ ਆਇਆ? ਕੌਣ ਗਿਆ? ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਤੁਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਇਸ ਲਈ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਰਾਇਆ ਪੁਰਸ਼ ਆ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਧਰ ਚੋਰ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਪਛਤਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਕਿ ਐਸਾ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਭਲਾ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪਰਾਏ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਕੋ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਕਰੇ। ਚੋਰ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਮਨਾ! ਹੋਰ ਤੇ ਪਾਪ ਤੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਤੂੰ ਬਚ ਜਾਏਂ, ਪਰ ਜੇ ਅੱਜ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਜਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਵੀ ਛੋਹ ਗਿਆ ਜਾਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੰਚਕ ਮਾਤਰ ਭੀ ਮੈਲਾ ਸੰਕਲਪ ਆਇਆ, ਇਹ ਪਾਪ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਭੀ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸਨੂੰ ਇਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੱਕੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਰ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਜੇ ਅੱਜ ਬੱਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਵਾਂਗਾ। ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਜੋ ਲੋਕ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਬੀਰ! ਤੇਰੇ ਘਰ ਚੋਰ ਵੜਿਆ ਹੈ, ਦੱਸ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਸਾਧ ਚੋਰ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਨੋ ॥

[ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ]

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਚੋਰ ਨੇ ਵੜ ਕੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ? ਭਲਾ ਕੋਈ ਸਾਧ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵੜੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਚੋਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਕੀ ਲੈਣ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਲੋਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਬੀਰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰ, ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਓ ਜੀ! ਲਓ ਤਲਾਸ਼ੀ, ਮੇਰਾ ਕਿਹੜਾ ਸਾਹੀ ਮਹਿਲ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ, ਇਥੇ ਜੋ ਕੁਝ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਔਰ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰੇ ਧੀ ਤੇ ਜਵਾਈ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀ ਮਰਜ਼ੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵੇਖ ਲਓ। ਸਾਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਚੋਰ ਕਿਤੇ ਭੀ ਨਾ ਲੱਭਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਥੇਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਚੋਰ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੰਝੂ ਭਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਸੁਭ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਲਈ ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਤ ਕੱਟੀ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਚੋਰ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਤੈਨੂੰ ਜਵਾਈ ਕਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਧੀ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਅਪਜਸ ਕੀਤਾ, ਜੈਸਾ ਕਿ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਸੰਤਨ ਹਿਤ ਬੇਚੀ ਨਿਜ ਤੀਆ ॥ ਚੋਰ ਸੁਆਲ ਦੀਓ ਸੰਗ ਧੀਆ ॥

[ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼]

ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਉਸਦਾ ਪਰਦਾ ਢਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਭੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਸਗੋਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਭੀ ਪਰਦੇ ਢਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋਏ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜੋ ਜੋ ਕੀਨੋ ਸੋ ਤੁਮ੍ ਜਾਨਿਓ ਪੇਖਿਓ ਠਉਰ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਢੀਠ ਮੁਕਰਨ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ! ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਅਸੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਥੇ ਆਪ ਨਾ ਹੋਵੋਂ, ਭਾਵ ਆਪ ਘੱਟ-ਘੱਟ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਹੋ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਢੀਠ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਮੁਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਢੀਠ=ਨਿਰਲੱਜ।

ਬਡ ਪਰਤਾਪੁ ਸੁਨਿਓ ਪ੍ਰਭ ਤੁਮ੍ਰੋ ਕੋਟਿ ਅਘਾ ਤੇਰੋ ਨਾਮ ਹਰਨ ॥੧॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੁਨਿਓ=ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਅਘਾ=ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਹਰਨ=ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸੋ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਇਉਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਮਣ ਲੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਫੂਕਣ ਦੇ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਮਣ ਅੱਗ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਅੱਗ ਦੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਚਿਣਗ (ਤੀਲਾ ਮਾਤਰ) ਲੱਖਾਂ ਮਣ ਲੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਸਵਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਕਿਨਕਾ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਫੂਕ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਕਿਨਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ ॥ ਤਾ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ ॥

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੬੨]

ਨਾਮ ਦਾ ਐਸਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ, ਅਜਾਮਲ ਨੇ ਜਪਿਆ, ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਗਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਪਰਤਾਪੁ ਤੁਮ੍ਰਾ ਦੇਖਿ ਕੈ ਜਮ ਦੂਤ ਛਡਿ ਜਾਹਿ ॥

[ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੮੧੧]

ਹਮਰੋ ਸਹਾਉ ਸਦਾ ਸਦ ਭੂਲਨ ਤੁਮ੍ਰੋ ਬਿਰਦੁ ਪਤਿਤ ਉਧਰਨ ॥

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਹਮਰੋ=ਸਾਡਾ ਸਹਾਉ=ਸੁਭਾਅ ਸਦਾ ਸਦ=ਹਮੇਸ਼ਾ-ਹਮੇਸ਼ਾ ਭੂਲਨ=ਭੁਲਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਵਾ ਭੁੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤੁਮ੍ਰੋ=ਤੁਹਾਡਾ ਬਿਰਦੁ=ਧਰਮ ਪਤਿਤ=ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਉਧਰਨ=ਤਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਹਮ ਅਪਰਾਧੀ ਸਦ ਭੂਲਤੇ ਤੁਮ੍ ਬਖਸਨਹਾਰੇ ॥

[ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੮੦੯]

ਕਰੁਣਾ ਮੈ ਕਿਰਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਜੀਵਨ ਪਦ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ॥੨॥੨॥੧੧੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਕਰੁਣਾ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੈ=ਸਰੂਪ ਕ੍ਰਿਪਾ=ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ=ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹੋ। ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਹੀ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਮੁਖਵਾਕ ਨੰਬਰ ੧੮੨

[ਆਦਿ ਅੰਗ ੮੨੯]

**ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥ ਜੀਵਉ ਨਾਮੁ ਸੁਨੀ ॥ ਜਉ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤਬ ਮੇਰੀ
ਆਸ ਪੁਨੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪੀਰ ਗਈ ਬਾਧੀ ਮਨਿ ਧੀਰਾ ਮੋਹਿਓ ਅਨਦ ਧੁਨੀ ॥ ਉਪਜਿਓ ਚਾਉ
ਮਿਲਨ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਹਨੁ ਨ ਜਾਇ ਖਿਨੀ ॥੧॥ ਅਨਿਕ ਭਗਤ ਅਨਿਕ ਜਨ ਤਾਰੇ ਸਿਮਰਹਿ
ਅਨਿਕ ਮੁਨੀ ॥ ਅੰਧੁਲੇ ਟਿਕ ਨਿਰਧਨ ਧਨੁ ਪਾਇਓ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਅਨਿਕ ਗੁਨੀ ॥੨॥੨॥੧੨੭॥**

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਉ ਨਾਮੁ ਸੁਨੀ ॥

ਮੈਂ ਦਾਸ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਨੀ=ਸੁਣ ਕੇ ਜੀਵਉ=ਜਿਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਪਸ਼ੂਆਂ-ਪੰਛੀਆਂ ਜੈਸਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਰਮ, ਸੁਭਾਅ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਸ਼ਕਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— **ਕਰਤੂਤਿ ਪਸੂ ਕੀ ਮਾਨਸ ਜਾਤਿ ॥ ਲੋਕ ਪਚਾਰਾ ਕਰੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ॥**

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੬੭]

ਸੋ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਹੀ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਹੈ।

ਯਥਾ— **੧. ਜੀਵਾ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ਹੈ ਜੀਉ ॥**

ਸਾਚੇ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦੁ ਹੈ ਜੀਉ ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੬੮੮]

੨. ਜੀਵਤੁ ਰਾਮ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥

ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਗੋਪਾਲ ਬੀਨੁਲੇ ਬਿਸਰਿ ਨ ਕਬ ਹੀ ਜਾਇ ॥

[ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੨੨੩]

੩. ਸੋ ਜੀਵਤ ਜਿਹ ਜੀਵਤ ਜਪਿਆ ॥ ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਨਾਨਕ ਨਹ ਛਪਿਆ ॥

[ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੫੪]

੪. ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

[ਵਾਰ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੪੨]

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ ਹੈ, ਉਹੀ ਪੁਰਸ਼ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾ ਲਏ ਹਨ।

ਯਥਾ— **੧. ਜੀਵਤ ਪੇਖੇ ਜਿਨ੍ਹੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ॥**

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਤਿਨ੍ਹੀ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੭੪੦]

੨. ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨਿ ਲਹੇ ਹਾਂ ॥ ਜੀਵਤ ਸੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ॥

[ਆਸਾਵਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੪੧੧]

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਵੀਚਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ—ਇਕ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਿਰਗੁਣ ਤੋਂ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਕਲਿਆਣ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਐਸੀ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ, ਜੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੈਠੇ ਹੀ ਰਹਿਣ; ਜੇ ਪਏ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਤਨੀ-ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪਏ ਹੀ ਰਹਿਣ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਏ। ਨਾ ਜਾਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਆਲ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਚੱਕਰ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਮਹਿਤਾ ਕਲਿਆਣ ਚੰਦ ਜੀ ਕਹਿਣ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕਰ। ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਕਿ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰੋ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਬੀਮਾਰੀ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਓਪਰੀ ਸ਼ੈ ਦਾ ਛਾਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਲਾਜ ਲਈ ਸਿਆਣੇ ਵੈਦ, ਜਿਸਦੀ ਵੈਦਗੀ ਦੀ ਧੁੰਮ ਸਾਰੇ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਨਾੜੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਮਾਹਿਰ ਸੀ। ਨਬਜ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਦੱਸੇ ਰੋਗ ਬੁੱਝ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਹਰਦਾਸ ਨਾਮੀ ਵੈਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਕਲਿਆਣ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਨਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਖਾਂਦਾ-ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਵੈਦ ਜੀ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੰਜੀ 'ਤੇ ਲੋਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਪਕੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਗੁਣ-ਗੁਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਜਣਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੋਗ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੈਦ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਫਿਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੇ ਕਿ ਵੈਦ ਜੀ ਕਦੇ ਰੋਗੀ ਭੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰੋਗ ਮਿਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਜੇ ਰੋਗੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ, ਵੈਦਗੀ ਦਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੈਸੀ ਹਾਸੋਹੀਣੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਵੈਦ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੁਡਾ ਲਈ ਔਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੈਦ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਜੰਤ੍ਰ-ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਕਰਵਾਏ। ਉਹ ਗੱਲ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਯਥਾ— **ਕੋਈ ਆਖੇ ਭੂਤਨਾ ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ ॥**

ਕੋਈ ਆਖੇ ਆਦਮੀ ਨਾਨਕੁ ਵੇਚਾਰਾ ॥

[ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੯੯੧]

ਫਿਰ ਵੈਦ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ :

ਯਥਾ— **ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ ॥**

ਭੋਲਾ ਵੈਦੁ ਨ ਜਾਣਈ ਕਰਕ ਕਲੇਜੇ ਮਾਹਿ ॥

[ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੨੭੯]

ਸੋ ਇਉਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਤ ਕੌਤਕ ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਤਾਰਨਾ, ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ, ਪੈਲੀ ਹਰੀ-ਭਰੀ ਕਰਨੀ, ਸੱਪ ਨੇ ਛਾਇਆ ਕਰਨੀ, ਬ੍ਰਿਛ ਦੀ ਛਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੀ ਰਹਿਣੀ। ਤੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨਾ ਆਦਿ ਕੌਤਕ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਵਿਚਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ। ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਰਹੇ, ਬੈਰਾਗ ਸਹਿਤ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ **ਮੈਂ ਵਾਰੀ ਸੁਤ, ਤੋਂ ਪਰ ਵਾਰੀ ॥ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਹਿ ਗੁਰ ਮਹਿਤਾਰੀ ॥** ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਸਪੁੱਤਰ! ਆਪ ਇਤਨੀ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਘਰ ਪਰਤੇ ਹੋ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਤਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਦੇਖੋ ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਭੀ ਲੋਕ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ ਔਰ ਸੁਣੇ ਭੀ ਹਨ। ਆਪ ਦਾ ਢੰਗ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਗੱਲ, ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਪਰ

ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਕੋ ਹੀ ਰਟ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਭੀ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤੇ ਭਗਤ ਪੁੱਤਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਕੋਈ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਤੇ ਕੋਈ ਘੰਟਾ, ਕੋਈ ਦੋ ਘੰਟੇ ਕੋਈ ਪਹਿਰ ਮਾਲਾ ਫੇਰ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੁੱਤਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਬੋਲਦੇ ਹੋ ਨਾ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਰੁਚੀ ਨਾਲ ਛਕਦੇ ਹੋ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਬਚੇਗਾ, ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭੀ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਚਾਦਰ ਤਾਣ ਕੇ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਭੁੱਖ ਨਾਮ ਦੀ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— **ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥**

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੯]

ਇਉਂ ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵਿਸਰੇ? ਜਿਹੜਾ ਸੱਚਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮੀ ਭੀ ਸੱਚਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥**

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੯]

ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਸਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਾ—ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— **੧. ਮਰਣੰ ਬਿਸਰਣੰ ਗੋਬਿੰਦਗ ॥ ਜੀਵਣੰ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਾਵਣਗ ॥**

[ਮਹਲਾ ੫ ਗਾਥਾ, ਅੰਗ ੧੩੬੧]

੨. ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਚਿਤਾਰਿ ਜੀਵਾ ਪ੍ਰਭੁ ਪੇਖਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੀਐ ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੪੬੦]

੩. ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਭਗਤਨ ਕਾ ਰਾਖਾ ਉਸਤਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੀਵਾ ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੭੭੮]

ਸੋ, ਮਾਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਆਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ? ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ—**ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥** [ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੯]। ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਆਖਣਾ ਬੜਾ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਚਿਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਟਲ-ਟਲ ਕੇ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਲ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਔਖੇ ਤੇ ਔਖੇ ਕੰਮ ਜੀਵ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨਾ ਇਹ ਕਲਾ ਸਿਖਣੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਭਜਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਨਾਲ ਮਨ ਸੰਕਲਪਾਂ ਰੂਪ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨ ਫੁਰਨਿਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਦੂਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਖਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸੁਨਣਿ ਅਉਖਾ ਆਖਿ ਨ ਜਪਈ ਆਖਿ ॥**

[ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੨੩੯]

ਸੋ, ਇਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ। **ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਲਾਗੈ ਭੁਖ ॥** [ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੯]। ਹੇ ਮਾਤਾ! ਮੈਨੂੰ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਭੁੱਖ

ਹਰ ਵੇਲੇ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲਗੇ, ਭਾਵ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਅੰਦਰੋਂ ਫੁਰੇ।

ਯਥਾ—ਜੈਸੀ ਭੁਖੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਨਾਜ ॥ ਤ੍ਰਿਖਾਵੰਤ ਜਲ ਸੇਤੀ ਕਾਜ ॥

[ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੬੪]

ਜਿਵੇਂ ਭੁੱਖਾ ਪੁਰਸ਼ ਲਾਜ-ਕੁਲਾਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਭੁੱਖ ਮੋਟਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੋਟੇ ਬੋਲ ਭੀ ਸਹਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲਾਜ-ਕੁਲਾਜ ਛੱਡ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੋਲ-ਕੁਬੋਲ ਸਹਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

**ਯਥਾ—ਖੁਧਿਆਵੰਤੁ ਨ ਜਾਣਈ ਲਾਜ ਕੁਲਾਜ ਕੁਬੋਲੁ ॥
ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਜੋਗੁ ॥**

[ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੩੧੭]

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਰੇ ਸੋਝੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਭੀ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਲਕਿ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਰੋਮਣ ਦੁਖ ਗਿਣਦੇ ਹਨ।

**ਯਥਾ—ਵਿਣੁ ਤੁਧੁ ਹੋਰੁ ਜਿ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰਿ ਦੁਖਾ ਕੈ ਦੁਖ ॥
ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਉਤਰੈ ਮਨ ਕੀ ਭੁਖ ॥**

[ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੯੫੮]

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮੁਖਵਾਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਜੁੜਨਾ ਇੱਕ ਜੀਵਨ ਦਰਸਾ ਰਹੇ ਹਨ ਔਰ ਨਾਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟਣਾ ਇੱਕ ਮੌਤ ਹੈ। ਇਹ ਆਤਮਿਕ ਮੌਤ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਹਨ। ਇੱਕ ਸੰਸਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਸੰਸਾਰਿਕ ਮੌਤ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਜੀਵਨ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮੌਤ ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਹੈ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਨਾਲ ਧਰਮ ਤੋਂ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਮਾਨੀ ਜੀਵਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਮੌਤ ਭੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਜੀਵਨ ਭੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਮੌਤ ਭੀ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੁਰਦੀ-ਫਿਰਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ, ਸ਼ਬਦ, ਅਭਿਆਸ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੋ ਵਰਿਆ ਦੀ ਉਮਰ ਸੌ ਵਰਿਆ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸੌ ਵਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਛਿਨ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਘੜੀਆਂ, ਪਹਿਰ, ਦਿਨ, ਮਹੀਨੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਐਨੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਛੋਟੇ ਬਾਲਕਾਂ ਵਰਗੀ, ਭਾਵ ਦੋ-ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਉਮਰ ਨਿਕਲੇਗੀ, ਜਿਹੜੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਦਾ ਲੋਕ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਮਰ ਪਸੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਨਾਗਾਂ-ਕਾਗਾਂ ਦੀ ਭੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ “ਜੀਵਉ ਨਾਮੁ ਸੁਨੀ” ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਵ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਜੀਵਉ=ਜਿਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਇਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ।

ਜਉ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤਬ ਮੇਰੀ ਆਸ ਪੁਨੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਉ=ਜਦੋਂ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ=ਉਤਮ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੋਏ ਤਬ=ਤਦ ਮੇਰੀ ਆਸ ਪੁਨੀ=ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਾ—ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਯਥਾ—ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਸੇਵਕ ਕੀ ਸੇਵ ॥

[ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੯੫]

ਪੀਰ ਗਈ ਬਾਧੀ ਮਨਿ ਧੀਰਾ ਮੋਹਿਓ ਅਨਦ ਧੁਨੀ ॥

ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੀ ਪੀੜਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਮਨ ਨੇ ਧੀਰਾ=ਧੀਰਜ ਬਾਧੀ=ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੰਦ-ਦਾਇਕ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਧੁਨੀ=ਧੁਨ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੋਹਿਓ=ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਜਾ ਕਾ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੁ ਬੇਲੀ ॥

ਪੀੜ ਗਈ ਫਿਰਿ ਨਹੀ ਦੁਹੇਲੀ ॥

[ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੩੭੮-੭੯]

ਉਪਜਿਓ ਚਾਉ ਮਿਲਨ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਹਨੁ ਨ ਜਾਇ ਖਿਨੀ ॥੧॥

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਨ=ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਚਾਉ=ਚਾਅ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਉਪਜਿਓ=ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਖਿਨੀ=ਖਿਨ ਭਰ ਭੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਯਥਾ— ੧. ਮੈ ਮਨਿ ਚਾਉ ਘਣਾ ਸਾਚਿ ਵਿਗਾਸੀ ਰਾਮ ॥

ਮੋਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਰੇ ਪ੍ਰਭਿ ਅਬਿਨਾਸੀ ਰਾਮ ॥

[ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੮੪੩]

੨. ਆਵਹੁ ਸਜਣਾ ਹਉ ਦੇਖਾ ਦਰਸਨੁ ਤੇਰਾ ਰਾਮ ॥

ਘਰਿ ਆਪਨੜੈ ਖੜੀ ਤਕਾ ਮੈ ਮਨਿ ਚਾਉ ਘਨੇਰਾ ਰਾਮ ॥

ਮਨਿ ਚਾਉ ਘਨੇਰਾ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ਮੈ ਤੇਰਾ ਭਰਵਾਸਾ ॥

ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਭਈ ਨਿਹਕੇਵਲ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਨਾਸਾ ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੭੬੪]

ਅਨਿਕ ਭਗਤ ਅਨਿਕ ਜਨ ਤਾਰੇ ਸਿਮਰਹਿ ਅਨਿਕ ਮੁਨੀ ॥

ਜਿਸਨੇ ਅਨਿਕ=ਅਨੇਕਾਂ ਭਗਤ ਅਨੇਕਾਂ ਜਨ=ਸੇਵਕ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤਾਰੇ ਹਨ। ਅਥਵਾ:—ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਭਗਤ ਜਨ ਤਾਰੇ ਹਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਸੇਵਕ ਜਨ ਤਾਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਅਨੇਕ ਮੁਨੀ=ਮੰਨਣਸ਼ੀਲ ਮਹਾਤਮਾ ਸਿਮਰਹਿ=ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— ਅਨਿਕ ਭਗਤ ਜਾ ਕੇ ਚਰਣ ਪੂਜਾਰੀ ॥ ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨਹਾਰੀ ॥

[ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੧੪੨]

ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਭਗਤ ਅਰਾਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਲੱਖਾਂ ਤਪੀਸਰ ਤਪ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਜੋਗੀਸਰ=ਮਾਲਕ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਭੋਗੀ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— ਲਾਖ ਭਗਤ ਜਾ ਕਉ ਅਰਾਧਹਿ ॥ ਲਾਖ ਤਪੀਸਰ ਤਪੁ ਹੀ ਸਾਧਹਿ ॥

ਲਾਖ ਜੋਗੀਸਰ ਕਰਤੇ ਜੋਗਾ ॥ ਲਾਖ ਭੋਗੀਸਰ ਭੋਗਹਿ ਭੋਗਾ ॥

[ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੫੬੨]

ਅੰਧੁਲੇ ਟਿਕ ਨਿਰਧਨ ਧਨੁ ਪਾਇਓ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਅਨਿਕ ਗੁਨੀ ॥੨॥੨॥੧੨੭॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਧੁਲੇ=ਅੰਨ੍ਹੇ ਅਗਿਆਨੀ ਦਾ ਟਿਕ=ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਨਿਰਧਨ=ਧਨ ਹੀਣ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਧਨੁ=ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਗੁਨੀ=ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅਨਵੇ :-ਜਿਸਦੇ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਅਗਿਆਨੀ ਦਾ ਟਿਕ=ਸੋਟੀ ਵਾਂਗ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਿਰਧਨ ਨੇ ਧੰਨਤਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾਇਓ=ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲਭੁਟੀ ਟੋਹਣੀ ॥

ਰਹੋ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਟੇਕ ਨ ਮੋਰੈ ਮੋਹਣੀ ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੭੫੨]

੨. ਨਿਰਧਨ ਕਉ ਧਨੁ ਅੰਧੁਲੇ ਕਉ ਟਿਕ ਮਾਤ ਦੁਧੁ ਜੈਸੇ ਬਾਲੇ ॥

ਸਾਗਰ ਮਹਿ ਬੋਹਿਬ ਪਾਇਓ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੇ ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੭੯]

੩. ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਕੀ ਟੇਕ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਖੁੰਦਕਾਰਾ ॥

ਮੈ ਗਰੀਬ ਮੈ ਮਸਕੀਨ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਧਾਰਾ ॥

[ਤਿਲੰਗ ਨਾਮੋਦਵ ਜੀ, ਅੰਗ ੭੨੭]

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ ॥